

Redovisning av uppdrag om förslag till justeringar i programstruktur och examensmål för vård- och omsorgsprogrammet samt förslag till de förordningsändringar som krävs med anledning av ett införande av en undersköterskeexamen

U2017/05023/BS (delvis), U2017/05037/S

Sammanfattning

I denna redovisning lämnar Skolverket förslag till justeringar i programstruktur och examensmål för vård- och omsorgsprogrammet samt förslag till de förordningsändringar som krävs med anledning av ett införande av en undersköterskeexamen. Förslagen utgår från ett identifierat behov av en väl sammanhållen grundutbildning inom vård- och omsorgsområdet som leder fram till en undersköterskeexamen.

Myndigheten föreslår bland annat en ökad reglering av vilka kurser som behöver vara godkända för en undersköterskeexamen samt att begreppet undersköterskeexamen införs i gymnasieförordningen respektive förordningen om vuxenutbildning. Skolverket föreslår vidare en justering i examensmålet för vård- och omsorgsprogrammet där begreppet ”yrkesexamen benämnd undersköterskeexamen” införs. Dessutom föreslår myndigheten några andra justeringar i examensmålet som bedöms nödvändiga utifrån de förslag som lämnas till ny programstruktur och innehåll i de nya ämnesplanerna.

Dagens vård- och omsorgsprogram innehåller 1 100 poäng programgemensamma kurser och 500 poäng inom programfördjupningen. Skolverkets förslag innehåller 1 400 poäng inom programgemensamma kurser och 200 poäng inom programfördjupningen, vilket är ett led i att möta ett behov av en mer omfattande gemensam grundutbildning. Flera kurser från programfördjupningen tas bort eftersom innehåll från dessa flyttas till programgemensamma kurser. Bedömningen är att innehållet i de borttagna kurserna istället återfinns i de nya ämnena. Skolverket föreslår att följande nya ämnen inrättas: *anatomi och fysiologi, funktionsförmåga och funktionsnedläggning, hälso- och sjukvård, omvårdnad* samt *social omsorg*. En revidering föreslås för ämnena *psykiatri* samt *gerontologi och geriatrik*.

I redovisningen beskrivs även yrkespaket för undersköterskor och vårdbiträden. Detta ligger utanför det givna uppdraget men har ändå bedömts relevant att förhålla sig till i arbetet med att föreslå en undersköterskeexamen. Myndigheten beskriver ett yrkespaket för undersköterskor som omfattar 1 600 poäng, varav 1 250 poäng är identiska med förslaget vad gäller programgemensamma kurser för vård- och omsorgsprogrammet. Därutöver ingår *svenska 1* eller *svenska som andraspråk 1* 100 poäng, *sambällskunskap 1a1* 50 poäng, *vård och omsorg – specialisering*

100 poäng (ny kurs) samt ytterligare en valbar kurs om 100 poäng från programfördjupningen.

Yrkespaketet för vårdbiträden omfattar 800 poäng och innehåller dels kurs 1 inom respektive nytt ämne, dels kursen *gerontologi och geriatrik*. Möjligheten ska sedan finnas att enkelt läsa vidare med kurs 2 inom respektive ämne för att nå upp till nivån för yrkespaketet för undersköterskor.

Innehållsförteckning

1	Bakgrund.....	3
2	Arbetsprocess.....	3
3	Förslag.....	3
3.1	Övergripande om förslagen	3
3.2	Redovisning av Skolverkets överväganden.....	4
3.2.1	Överväganden rörande begreppet undersköterskeexamen i förordningstext	4
3.2.2	Undersköterskeexamen inom vuxenutbildningen i relation till yrkespaket för undersköterska.....	5
3.3	Föreslagna förordningsändringar i gymnasieförordningen	6
3.4	Föreslagna förordningsändringar i förordning om vuxenutbildning.....	9
3.5	Föreslagen ändring av examensmålet för vård- och omsorgsprogrammet, se bilaga 1	11
3.6	Ny programstruktur för vård- och omsorgsprogrammet, se bilaga 2.....	11
3.6.1	Omfördelning av innehåll mellan programfördjupning och programgemensamma kurser.....	11
3.6.2	Grundläggande och särskild behörighet.....	12
3.7	Förslag på nya ämnen och nya kurser med utkast till centralt innehåll, se bilagor 3–9.....	13
3.8	Beskrivning av vilka nya ämnen som ska ingå i ett yrkespaket för undersköterska.....	13
3.9	Beskrivning av vilka ämnen som ska ingå i ett yrkespaket för vårdbiträde...	15
4	Beskrivning av alternativa lösningar för det Skolverket vill uppnå.....	15
5	Remissynpunkter som inte redovisas i övrigt i texten	16
5.1	Reglering av apl.....	16
5.2	Ökad omfattning av innehåll i Skolverkets förslag på nya ämnen	16
5.3	Validering av äldre utbildningar.....	16
5.4	Kostnaden för förnyade lärarlegitimationer	17
6	Uppgifter om vilka som berörs av förslagen.....	17
7	Uppgifter om de bemyndiganden som Skolverkets beslutanderätt grundar sig på.....	17
8	Uppgifter om vilka kostnadmässiga och andra konsekvenser förslagen medför.....	17
9	Ikraftträdande	18
	Skolverkets samlade bedömning	18

1 Bakgrund

Skolverket har i tilläggsuppdrag givet i regleringsbrev 2017-12-18 fått i uppdrag att föreslå justeringar i programstruktur och examensmål för vård- och omsorgsprogrammet samt ta fram förslag till de förordningsändringar som krävs med anledning av ett införande av en undersköterskeexamen inom såväl gymnasieskolan som kommunal vuxenutbildning (komvux). Förslaget ska utgå från de nationella kompetenskrav för undersköterskor som föreslås i betänkandet *Effektiv vård – slutbetänkande av En nationell samordnare för effektivare resursutnyttjande inom hälso- och sjukvården* (SOU 2016:2). I genomförande av uppdraget ska Skolverket föra en dialog med Socialstyrelsen och utredningen om *Reglering av yrket undersköterska* (S 2017:07) om hur kompetenskrav på bästa sätt kan ligga till grund för utbildningar till undersköterska och som grund för en reglering av yrket. Skolverket ska även föra en dialog med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

2 Arbetsprocess

Skolverket har i arbetet med uppdraget utgått från de nationella kompetenskrav för undersköterskor som föreslås i betänkandet *Effektiv vård – slutbetänkande av En nationell samordnare för effektivare resursutnyttjande inom hälso- och sjukvården* (SOU 2016:2). I genomförande av uppdraget har Skolverket fört en dialog med Socialstyrelsen och utredningen om *Reglering av yrket undersköterska* (S 2017:07) samt med SKL.

Myndigheten har även samrått med representanter för olika intresseorganisationer med koppling till vård- och omsorgsområdet samt inhämtat synpunkter från det nationella programrådet för vård- och omsorgsprogrammet. I arbetet har myndigheten även rådfrågat sakkunniga experter, ämnesexperter, företrädare för Vård- och omsorgscollege nationellt och regionalt samt några arbetsgivare som representerar kommunal respektive landstingsverksamhet.

En konsekvensbeskrivning inklusive bilagor med examensmål, programstruktur och förslag på innehåll i de nya ämnena har dels remitterats till en särskilt upprättad sändlista, dels legat som en öppen remiss på Skolverkets webbplats. Remissen genererade ca 80 svar. Synpunkter som påverkar denna redovisning refereras i texten. Andra synpunkter har sparats till ett kommande föreskriftsarbete med de nya föreslagna ämnena.

3 Förslag

3.1 Övergripande om förslagen

Skolverkets förslag utgår från ett identifierat behov av en väl sammanhållen grundutbildning inom vård- och omsorgsområdet som leder fram till en undersköterskeexamen. Dock har flera intressenter efterlyst möjlighet till specialiseringar inom olika områden. Skolverket har tillsammans med olika referensgrupper gjort bedömningen att detta inte faller inom ramen för gymnasieskolan eller motsvarande utbildningar inom komvux. Istället hänvisar

Skolverket till Yrkeshögskolan som erbjuder specialiserade utbildningar inom vård- och omsorgsområdet. Dessa utbildningar är placerade på SeQF-nivå 5 och 6 och ger därmed specialiserade kunskaper inom valt område.

I denna redovisning behandlas följande

- Förslag till förordningsändringar i gymnasieförordningen och förordningen om vuxenutbildning (se denna redovisning).
- Förslag till ändring av examensmål för vård- och omsorgsprogrammet (se bilaga 1).
- Förslag till ny programstruktur för vård- och omsorgsprogrammet i gymnasieskolan (se bilaga 2).
- Förslag till nya ämnen och utkast till centralt innehåll i nya kurser (se bilagor 3–9).
- Beskrivning av vilka nya ämnen som bör ingå i ett reviderat yrkespaket för undersköterska (se denna redovisning).
- Beskrivning av vilka nya ämnen som bör ingå i ett reviderat yrkespaket för vårdbiträde (se denna redovisning).

I redovisningen ingår, som syns ovan, ett förslag till yrkespaket för undersköterskor och vårdbiträden. Detta ligger utanför det givna uppdraget men har ändå bedömts relevant att förhålla sig till i arbetet med att föreslå en undersköterskeexamen. Anledningen är den överenskommelse som finns mellan Kommunal och SKL om två yrkespaket, ett som omfattar utbildning till undersköterska och ett som omfattar utbildning till vårdbiträde. Arbetet med att ta fram förslag på justeringar i programstrukturen för vård- och omsorgsprogrammet har gjorts med hänsyn tagen till både yrkespaketet för undersköterskor och yrkespaketet för vårdbiträden.

3.2 Redovisning av Skolverkets överväganden

3.2.1 Överväganden rörande begreppet undersköterskeexamen i förordningstext

Skolverket har gjort ett antal överväganden vad gäller förslaget till undersköterskeexamen. I myndighetens uppdrag ingår att ta fram förslag till de förordningsändringar som krävs med anledning av ett införande av en undersköterskeexamen inom såväl gymnasieskolan¹ som komvux. Utifrån gällande bestämmelser i skollagen bedömer myndigheten det som möjligt att föreslå att en undersköterskeexamen ska vara ”en yrkesexamen som benämns undersköterskeexamen”. På så sätt tillförs inte någon ny examensnivå i gymnasieskolan eller komvux som skulle kräva en ändring av skollagen, exempelvis i 16 kap. 26 §.

Skolverket har övervägt vilka krav som bör ställas på en undersköterskeexamen från komvux jämfört med en undersköterskeexamen från vård- och omsorgsprogrammet i gymnasieskolan. Det är idag få elever som tar ut en

¹ SOU 2016:77 Gymnasieutredningen s.498.

yrkesexamen från komvux eftersom de kortare yrkespaketen där kan vara mer lockande för att snabbt komma ut på arbetsmarknaden. Om en undersköterskeexamen från komvux skulle omfatta yrkeskurserna från vård- och omsorgsprogrammet men ställa lägre krav på övriga kurser än vad som krävs för en yrkesexamen så skulle möjligen fler uppnå kraven för en undersköterskeexamen i komvux. Skolverket anser dock att det skulle innebära en risk för att elever i gymnasieskolan inte fullföljer hela vård- och omsorgsprogrammet. Vidare skulle en sänkning av kraven riskera att examensbegreppet ”gymnasieexamen” undermineras och förlorar sitt värde, inte minst vid antagning till vidare utbildning eller i ett anställningsförfarande. Skolverket bedömer därför att det är viktigt att det ställs motsvarande krav på kunskaper för en undersköterskeexamen från komvux som från gymnasieskolan. Enligt nuvarande reglering i förordningen om vuxenutbildning är en yrkesexamen från komvux mer flexibelt utformad än en yrkesexamen från gymnasieskolan. Det innebär att regleringen av en yrkesexamen som benämns undersköterskeexamen från komvux kommer behöva vara mer detaljerad och specifik än en yrkesexamen från komvux i övrigt.

3.2.2 Undersköterskeexamen inom vuxenutbildningen i relation till yrkespaket för undersköterska

Skolverket vill i redovisningen tydliggöra skillnaden mellan en undersköterskeexamen inom vuxenutbildningen som regleras i förslaget till ändring i förordningen om vuxenutbildning och det föreslagna yrkespaketet för undersköterskor. Myndigheten bedömer, utifrån hur elever väljer kurser inom vuxenutbildningen idag och efter samråd med olika organisationer, att få elever kommer att läsa mot en yrkesexamen som benämns undersköterskeexamen. I stället är Skolverkets bedömning att yrkespaketet mot undersköterska kommer att ligga till grund för den stora rekryteringsbasen för yrket undersköterska även i framtiden. Myndigheten anser därför att det är av vikt att redovisa även yrkespaketet för undersköterskor.

Om undersköterska på sikt blir ett reglerat yrke, där krav på en undersköterskeexamen kommer att ställas, utesluter dock inte Skolverket att Socialstyrelsen eller annan lämplig myndighet skulle kunna göra bedömningen att en person kan uppfylla kraven för undersköterska genom reglerade krav på godkända gymnasiekurser motsvarande de kurser som skulle kunna ingå i ett eventuellt reglerat kortare nationellt yrkespaket. Skolverket menar dock att det i så fall inte bör kallas en undersköterskeexamen, även om personen skulle kunna få rätt till yrkesbeteckningen undersköterska efter en ansökan till Socialstyrelsen, med samma motiv som ovan att det riskerar att urholka examensbegreppet.

Ett reviderat ämne, vård- och omsorg – specialisering, föreslås bli obligatoriskt inom yrkespaketet för undersköterska istället för det gymnasiearbete som ingår i vård- och omsorgsprogrammet. Ämnena anatomi och fysiologi, funktionsförmåga och funktionshinder, gerontologi och geriatrik, hälso- och sjukvård, omvårdnad, psykiatri samt social omsorg föreslås vara lika för de olika skolformerna.

3.3 Föreslagna förordningsändringar i gymnasieförordningen

Gymnasieförordning (2010:2039) 8 kap.	
<p>Gymnasieexamen</p> <p>4 § Enligt 16 kap. 26 § skollagen (2010:800) ska gymnasieexamen utfärdas om en elev i gymnasieskolan har fått betyg från en utbildning som omfattar 2 500 gymnasiepoäng på ett nationellt program och eleven har uppfyllt de övriga villkor som anges 16 kap. 27 och 28 §§ skollagen och i denna förordning.</p> <p>Gymnasieexamen får inte utfärdas om en elev följer ett reducerat program.</p> <p>Kompletterande krav för yrkesexamen</p> <p>5 § Utöver vad som framgår av 16 kap. 26 och 27 §§ skollagen (2010:800), krävs för yrkesexamen att det i de godkända betygen om minst 2 250 gymnasiepoäng ingår godkända betyg på kurser inom de programgemensamma ämnena med 400 poäng.</p> <p>Det som föreskrivs i första stycket gäller även för en utbildning med eget examensmål.</p> <p>Kurser i yrkesexamen</p> <p>6 § Av 16 kap. 27 § skollagen (2010:800) framgår hur många gymnasiepoäng med godkända betyg i ämnena svenska eller svenska som</p>	<p>Gymnasieexamen</p> <p>4 § Enligt 16 kap. 26 § skollagen (2010:800) ska gymnasieexamen utfärdas om en elev i gymnasieskolan har fått betyg från en utbildning som omfattar 2 500 gymnasiepoäng på ett nationellt program och eleven har uppfyllt de övriga villkor som anges 16 kap. 27 och 28 §§ skollagen och i denna förordning.</p> <p>Gymnasieexamen får inte utfärdas om en elev följer ett reducerat program.</p> <p>Kompletterande krav för yrkesexamen</p> <p>5 § Utöver vad som framgår av 16 kap. 26 och 27 §§ skollagen (2010:800), krävs för yrkesexamen att det i de godkända betygen om minst 2 250 gymnasiepoäng ingår godkända betyg på kurser inom de programgemensamma ämnena med 400 poäng. För vård- och omsorgsprogrammet krävs dock godkända betyg på kurser inom de programgemensamma ämnena med 1 400 poäng.</p> <p>Det som föreskrivs i första stycket gäller även för en utbildning med eget examensmål.</p> <p>Kurser i yrkesexamen</p> <p>6 § Av 16 kap. 27 § skollagen (2010:800) framgår hur många gymnasiepoäng med godkända betyg i ämnena svenska eller svenska som</p>

<p>andraspråk, engelska och matematik en elev ska ha för att yrkesexamen ska utfärdas. I de aktuella ämnena ska följande kurser vara godkända:</p> <ol style="list-style-type: none">1. svenska eller svenska som andraspråk kursen 1,2. engelska kursen 5, och3. matematik kursen 1 a. <p>Examensbevis för den som är elev i gymnasieskolan</p> <p>17 § Examensbevis ska utfärdas för den som är elev i gymnasieskolan när eleven har uppfyllt kraven för gymnasieexamen. Av examensbeviset ska det framgå</p> <ol style="list-style-type: none">1. om beviset avser en yrkesexamen eller en högskoleförberedande examen,2. vilken studieväg som examensbeviset avser,3. om eleven har fått grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå och beviset avser en yrkesexamen,4. vilka kurser som beviset avser, hur många gymnasiepoäng som varje kurs omfattat och vilket betyg eleven fått på varje kurs,5. att eleven har genomfört ett godkänt gymnasiearbete och vad det har innehållit,6. om eleven har slutfört ett fullständigt eller utökat program, och7. om eleven har haft ett längre studieuppehåll för studier utomlands och vilken karaktär och omfattning dessa studier har haft.	<p>andraspråk, engelska och matematik en elev ska ha för att yrkesexamen ska utfärdas. I de aktuella ämnena ska följande kurser vara godkända:</p> <ol style="list-style-type: none">1. svenska eller svenska som andraspråk kursen 1,2. engelska kursen 5, och3. matematik kursen 1 a. <p>Examensbevis för den som är elev i gymnasieskolan</p> <p>17 § Examensbevis ska utfärdas för den som är elev i gymnasieskolan när eleven har uppfyllt kraven för gymnasieexamen. Av examensbeviset ska det framgå</p> <ol style="list-style-type: none">1. om beviset avser en yrkesexamen eller en högskoleförberedande examen,2. vilken studieväg som examensbeviset avser,3. om eleven har fått grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå och beviset avser en yrkesexamen,4. vilka kurser som beviset avser, hur många gymnasiepoäng som varje kurs omfattat och vilket betyg eleven fått på varje kurs,5. att eleven har genomfört ett godkänt gymnasiearbete och vad det har innehållit,6. om eleven har slutfört ett fullständigt eller utökat program, och7. om eleven har haft ett längre studieuppehåll för studier utomlands och vilken karaktär och omfattning dessa studier har haft. <p>17 a § Om eleven uppfyller kraven för en yrkesexamen från vård- och omsorgsprogrammet ska det, utöver vad som framgår av 17 §, av examensbeviset framgå att det avser en</p>
--	--

<p>Examensbevis för den som inte är elev i gymnasieskolan</p> <p>19 § Examensbevis ska utfärdas för den som inte är elev i gymnasieskolan när han eller hon har uppfyllt kraven för gymnasieexamen. I beviset får endast sådana betyg ingå som är satta i gymnasieskolan. Av examensbeviset ska det framgå</p> <ol style="list-style-type: none">1. om beviset avser en yrkesexamen eller en högskoleförberedande examen,2. vilken studieväg som examensbeviset avser,3. om eleven har fått grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå och beviset avser en yrkesexamen,4. vilka kurser som beviset avser, hur många gymnasiepoäng som varje kurs omfattat och vilket betyg eleven fått på varje kurs,5. om betyg har satts efter prövning av den som inte är elev i gymnasieskolan,6. att eleven har genomfört ett godkänt gymnasiearbete och vad det har innehållit,7. om eleven har slutfört ett fullständigt eller utökat program, och8. att beviset avser en person som inte är elev i gymnasieskolan.	<p>yrkesexamen som benämns undersköterskeexamen.</p> <p>Examensbevis för den som inte är elev i gymnasieskolan</p> <p>19 § Examensbevis ska utfärdas för den som inte är elev i gymnasieskolan när han eller hon har uppfyllt kraven för gymnasieexamen. I beviset får endast sådana betyg ingå som är satta i gymnasieskolan. Av examensbeviset ska det framgå</p> <ol style="list-style-type: none">1. om beviset avser en yrkesexamen eller en högskoleförberedande examen,2. vilken studieväg som examensbeviset avser,3. om eleven har fått grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå och beviset avser en yrkesexamen,4. vilka kurser som beviset avser, hur många gymnasiepoäng som varje kurs omfattat och vilket betyg eleven fått på varje kurs,5. om betyg har satts efter prövning av den som inte är elev i gymnasieskolan,6. att eleven har genomfört ett godkänt gymnasiearbete och vad det har innehållit,7. om eleven har slutfört ett fullständigt eller utökat program, och8. att beviset avser en person som inte är elev i gymnasieskolan. <p>19 a § Om eleven uppfyller kraven för en yrkesexamen från vård- och omsorgsprogrammet ska det, utöver vad som framgår av 19 §, av examensbeviset framgå att det avser en yrkesexamen som benämns undersköterskeexamen.</p>
---	--

3.4 Föreslagna förordningsändringar i förordning om vuxenutbildning

Förordning (SFS 2011:1108) om vuxenutbildning 4 kap – förslag 1	
<p>Gymnasieexamen</p> <p>14 § Gymnasieexamen i form av yrkesexamen inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå ska utfärdas för den som har betyg på utbildning som omfattar 2 400 gymnasiepoäng, varav godkända betyg i 2 250 gymnasiepoäng som innefattar betyg på</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. svenska eller svenska som andraspråk kursen 1, 2. engelska kursen 5, 3. matematik kursen 1 a, och 4. gymnasiearbetet. <p>En sådan gymnasieexamen som avses i första stycket ska även innefatta betyg</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. på en eller flera kurser i historia, samhällskunskap, religionskunskap och naturkunskap med sammanlagt 50 gymnasiepoäng i varje ämne, och 2. som till övervägande del är satta på kurser som får ingå i ett och samma nationella yrkesprogram i gymnasieskolan med sammanlagt högst 1 800 gymnasiepoäng. 	<p>Gymnasieexamen</p> <p>14 § Gymnasieexamen i form av yrkesexamen inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå ska utfärdas för den som har betyg på utbildning som omfattar 2 400 gymnasiepoäng, varav godkända betyg i 2 250 gymnasiepoäng som innefattar betyg på</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. svenska eller svenska som andraspråk kursen 1, 2. engelska kursen 5, 3. matematik kursen 1 a, och 4. gymnasiearbetet. <p>En sådan gymnasieexamen som avses i första stycket ska även innefatta betyg</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. på en eller flera kurser i historia, samhällskunskap, religionskunskap och naturkunskap med sammanlagt 50 gymnasiepoäng i varje ämne, och 2. som till övervägande del är satta på kurser som får ingå i ett och samma nationella yrkesprogram i gymnasieskolan med sammanlagt högst 1 800 gymnasiepoäng. <p>Undantag från vad som föreskrivs i andra stycket 2 får göras för den som har betyg på</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. en kurs i psykologi med 50 gymnasiepoäng, 2. kurser som omfattar 1 400 poäng i yrkesämnena som får ingå i vård- och omsorgsprogrammet i gymnasieskolan, och 3. ytterligare kurser som omfattar sammanlagt högst 350 gymnasiepoäng. <p>En yrkesexamen som utfärdas i enlighet med undantaget i tredje</p>

<p>Examensbevis</p> <p>20 § Examensbevis ska utfärdas för den som har uppfyllt kraven för en examen enligt detta kapitel. Av examensbeviset ska det framgå</p> <ol style="list-style-type: none">1. om beviset avser en yrkesexamen eller högskoleförberedande examen,2. vilket program inom gymnasieskolan som utbildningen huvudsakligen motsvarar,3. om personen har fått grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå och beviset avser en yrkesexamen,4. vilka kurser som beviset avser, vilka av kurserna som ingår i examen och i förekommande fall vilka som har lästs utöver det som krävs för examen, hur många gymnasiepoäng som varje kurs omfattat och vilket betyg som har satts på varje kurs, och5. att ett godkänt gymnasiearbete har genomförts och vad det har innehållit.	<p>stycket ska benämnas undersköterskeexamen.</p> <p>Examensbevis</p> <p>20 § Examensbevis ska utfärdas för den som har uppfyllt kraven för en examen enligt detta kapitel. Av examensbeviset ska det framgå</p> <ol style="list-style-type: none">1. om beviset avser en yrkesexamen, yrkesexamen som benämns undersköterskeexamen eller högskoleförberedande examen,2. vilket program inom gymnasieskolan som utbildningen huvudsakligen motsvarar,3. om personen har fått grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå och beviset avser en yrkesexamen,4. vilka kurser som beviset avser, vilka av kurserna som ingår i examen och i förekommande fall vilka som har lästs utöver det som krävs för examen, hur många gymnasiepoäng som varje kurs omfattat och vilket betyg som har satts på varje kurs, och5. att ett godkänt gymnasiearbete har genomförts och vad det har innehållit.
--	--

I Skolverkets förslag till undersköterskeexamen ingår att det för vård- och omsorgsprogrammet krävs godkända betyg på kurser inom de programgemensamma ämnena med 1 400 poäng. Det är en tydlig förstärkning i jämförelse med kraven för en yrkesexamen från övriga nationella yrkesprogram där det yrkesämnesspecifika kravet är godkända betyg på kurser inom de programgemensamma ämnena med 400 poäng.

Skolverket grundar sin bedömning om behovet av en utökning av antalet godkända poäng på den samlade bilden som getts från Socialstyrelsen, SKL, arbetsgivare och utbildningsanordnare om behovet av en mer sammanhållen och förstärkt utbildning som inkluderar de vanligaste arbetsområdena inom vård- och omsorg. Därför väljer Skolverket att gå fram med förslaget om denna förstärkning för att kunna motivera en undersköterskeexamen med efterfrågade kvalitetskrav

som bedöms vara hållbar både utifrån ett utbildningsperspektiv men även utifrån en eventuell reglering av yrket undersköterska.

För en yrkesexamen som benämns undersköterskeexamen inom komvux på gymnasial nivå krävs enligt Skolverkets förslag att examen innefattar betyg i en kurs i psykologi med 50 gymnasiepoäng, kurser som omfattar 1 400 poäng i yrkesämnen som får ingå i vård- och omsorgsprogrammet i gymnasieskolan samt ytterligare kurser som omfattar sammanlagt högst 350 gymnasiepoäng. Det innebär att kraven inte blir exakt samma för en examen från komvux som för en examen från gymnasieskolan, eftersom kravet inte ställs på godkända betyg. Skolverkets anser ändå att kravet är tillfredsställande på grund av det generella examenskravet på godkända betyg i kurser om 2 250 av 2 400 gymnasiepoäng. Det innebär att utrymmet för icke godkända kurser tillsammans med kravet på vilka kurser som behöver ingå i en undersköterskeexamen ger ett relativt snävt variationsutrymme.

3.5 Föreslagen ändring av examensmålet för vård- och omsorgsprogrammet, se bilaga 1

Skolverket föreslår en justering i examensmålet för vård- och omsorgsprogrammet utifrån uppdraget om en undersköterskeexamen där begreppet ”yrkesexamen benämnd undersköterskeexamen” införs i examensmålet. Dessutom föreslår myndigheten några andra mindre justeringar som bedöms nödvändiga utifrån de lämnade förslagen till ny programstruktur och innehåll i de nya ämnesplanerna.

3.6 Ny programstruktur för vård- och omsorgsprogrammet, se bilaga 2

3.6.1 Omfördelning av innehåll mellan programfördjupning och programgemensamma kurser

Dagens vård- och omsorgsprogram innehåller 1 100 poäng programgemensamma kurser och 500 poäng inom programfördjupningen. Skolverkets förslag innehåller 1 400 poäng inom programgemensamma kurser och 200 poäng inom programfördjupningen, vilket är ett led i att möta ett behov av en mer omfattande gemensam grundutbildning.

Flera kurser från programfördjupningen föreslås tas bort eftersom innehåll från dessa flyttas till programgemensamma kurser. Bedömningen är att innehållet i de borttagna kurserna istället återfinns i de nya ämnena. Det gäller till exempel kurser som ingår i ämnet *gerontologi och geriatrik*, kurserna *psykiatri 2* och *sambällsbaserad psykiatri*, ämnet och kursen *it i vård och omsorg*, kursen *socialpedagogik* i ämnet *pedagogik i vård och omsorg* samt kursen *akutsjukvård* i ämnet *sjukvård*. Stora delar av innehållet i dessa kurser anses viktiga att alla elever som läser mot en undersköterskeexamen har i sin utbildning.

Skolverket föreslår vidare att kursen *etik och människans livsvillkor* i ämnet *människan* lyfts ur vård- och omsorgsprogrammet programstruktur. Väsentligt innehåll från denna kurs läggs istället som delar i de nya respektive reviderade ämnena. Kursen

kommer dock att finnas kvar i gymnasieskolans utbud och vara möjlig att ges inom individuellt val.

Kursen *hälsopedagogik* i ämnet *hälsa* ingår idag som en programgemensam kurs på vård- och omsorgsprogrammet. Ämnet *hälsa* kan vara svårt för traditionella vård- och omsorgslärare att få legitimation i på grund av att de inte anses ha specialiserade kunskaper nog för hela ämnet eftersom kurserna *ergonomi*, *kost och hälsa* samt *mental träning* ingår i ämnet. Det är framförallt lärare i *idrott och hälsa* som får legitimation i ämnet. Skolverkets förslag innebär att delar av innehållet i kursen *hälsopedagogik* flyttas till nya kurser på vård- och omsorgsprogrammet men att kursen samtidigt finns kvar under ämnet *hälsa* för att även fortsättningsvis kunna erbjudas inom barn- och fritidsprogrammet. Detsamma gäller för ämnet *specialpedagogik*, även det ämnet utgår ur vård- och omsorgsprogrammet men finns kvar på barn- och fritidsprogrammet.

I ämnet *psykiatri* görs kurserna *psykiatri 1* och *psykiatri 2* obligatoriska istället för som idag endast *psykiatri 1*. Det innebär även att innehållet ses över och att kursen *sambällsbaserad psykiatri* utgår eftersom innehållet istället återspeglas inom både *psykiatri 1* och *psykiatri 2*. Kursen *rättspsykiatri* behålls och ligger kvar inom programfördjupningen.

Skolverket föreslår att ämnet *vård och omsorg* delas i två nya ämnen, *omvårdnad* och *social omsorg*. Det är två helt olika kompetenser som idag är sammanförda i ett gemensamt ämne vilket leder till svårigheter både vid antagningen till yrkeslärarutbildningen och vid utfärdandet av lärarlegitimation.

Skolverket föreslår vidare att ämnet *hälsovård* upphävs eftersom innehållet i de ingående kurserna istället återfinns i de nya föreslagna ämnena.

Dessutom föreslår Skolverket att två kurser i ämnet *sociologi* läggs till i programfördjupningen: *etnicitet och kulturmöten* samt *sociologi*. Vidare föreslås att ämnet *socialt arbete* med kursen *socialt arbete* läggs in i programfördjupningen.

3.6.2 Grundläggande och särskild behörighet

Skolverkets förslag kan medföra att elever som vill läsa grundläggande behörighet i form av kurserna *svenska 3* eller *svenska som andraspråk 3* samt *engelska 6* kan behöva välja mellan dessa och yrkesämnen inom ramen för programfördjupningen. Ett alternativ är att istället läsa svenska 3 eller svenska som andraspråk 3 och engelska 6 inom ramen för individuellt val. Kvarvarande 200 poäng inom programfördjupningen är då möjliga att fördela mellan antingen yrkeskurser eller behörighetsgivande kurser eller en blandning av dessa. Det har i Skolverkets arbete med att ta fram förslag till ny programstruktur varit viktigt att inte ta bort möjligheten för elever att uppnå både grundläggande behörighet och den särskilda behörighet som ryms inom dagens vård- och omsorgsprogram.

Idag är kravet på den särskilda behörigheten i naturkunskap 2 för elever från vård- och omsorgsprogrammet som söker sjuksköterskeprogrammet ersatt med en kombination av kurser som ingår i programmet. I Skolverkets fortsatta arbete behöver därför denna fråga beaktas i samarbete med Universitets- och

högskolerådet (UHR) för att säkerställa att de nya förslagen på ämnen kan få samma status som dagens kurser som ger särskild behörighet i naturkunskap. Mer information kring vilka kurser som får tillgodoräknas finns på UHR:s webbplats.²

3.7 Förslag på nya ämnen och nya kurser med utkast till centralt innehåll, se bilagor 3–9

De obligatoriska ämnen som föreslås bli nya eller reviderade är:

Anatomi och fysiologi (ny)	Anatomi och fysiologi 1a1	50
	Anatomi och fysiologi 1a2	50
Funktionsförmåga och funktionsnedsättning (ny)	Funktionsförmåga och funktionsnedsättning 1	100
	Funktionsförmåga och funktionsnedsättning 2	100
Gerontologi och geriatrik (reviderad)	Gerontologi och geriatrik	100
Hälso- och sjukvård (ny)	Hälso- och sjukvård 1	100
	Hälso- och sjukvård 2	100
Omvårdnad (ny)	Omvårdnad 1	100
	Omvårdnad 2	100
Psykiatri (reviderad)	Psykiatri 1	100
	Psykiatri 2	100
Social omsorg (ny)	Social omsorg 1	100
	Social omsorg 2	100

Skolverkets arbete med att ta fram föreskrifter för de föreslagna nya ämnena beräknas fortsätta under våren 2019.

3.8 Beskrivning av vilka nya ämnen som ska ingå i ett yrkespaket för undersköterska

Yrkespaketet består av en kombination av gymnasiala kurser som matchar de kompetenskrav som arbetsmarknaden ställer för att kunna anställa en person. Yrkespaketet är kortare utbildningar som inte uppfyller kraven för en yrkesexamen. De kan dock ligga till grund för vidare studier.

Det yrkespaket för undersköterska som Skolverket beskriver för komvux innehåller samma omfattning vad gäller yrkesämnena som vård- och omsorgsprogrammet programgemensamma ämnen. I vård- och

² <https://antagning.se/sv/Det-har-galler-for-dig-som-gatt/Gymnasial-vuxenutbildning/Gymnasieexamen-fran-komvux/Sarskild-behorighet/Kurser-som-ger-sarskild-behorighet-i-naturkunskap/>

omsorgsprogrammets programstruktur ingår dock svenska 2 eller svenska som andraspråk 2 som programgemensam kurs och i yrkespaketet ingår istället svenska 1 eller svenska som andraspråk 1. Elever inom gymnasieskolan läser svenska 1 eller svenska som andraspråk 1 inom ramen för de gymnasiegemensamma ämnena. Motsvarande skillnad finns även vad gäller samhällskunskap. I vård- och omsorgsprogrammets programstruktur ingår samhällskunskap 1a2 i de programgemensamma kurserna och i yrkespaketet ingår istället samhällskunskap 1a1. Även här läser eleverna inom gymnasieskolan samhällskunskap 1a1 som gymnasiegemensamt ämne.

I de fall en elev i komvux vill uppnå en fullständig undersköterskeexamen krävs även andra kurser enligt Skolverkets förslag om ändring i 4 kap. förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning, som reglerar yrkesexamen inom komvux.

Yrkespaketet undersköterska

Nuvarande utformning yrkespaketet 1 500 poäng		Ny utformning yrkespaketet 1 600 poäng	
Ämne	Poäng	Ämne	Poäng
Samhällskunskap 1a1	50	Samhällskunskap 1a1	50
Svenska 1/svenska som andraspråk 1	100	Svenska 1 eller svenska som andraspråk 1	100
Etik och människans livsvillkor	100	Anatomi och fysiologi 1	50
Hälsopedagogik	100	Anatomi och fysiologi 2	50
Medicin 1	150	Funktionsförmåga och funktionsnedsättning 1	100
Psykiatri 1	100	Funktionsförmåga och funktionsnedsättning 2	100
Psykologi 1	50	Gerontologi och geriatrik	100
Specialpedagogik 1	100	Hälso- och sjukvård 1	100
Vård- och omsorgsarbete 1	200	Hälso- och sjukvård 2	100
Vård- och omsorgsarbetet 2	150	Omvårdnad 1	100
Programfördjupning valbar	300	Omvårdnad 2	100
Gymnasiearbete/vård- och omsorg specialisering	100/50+50	Psykiatri 1	100
		Psykiatri 2	100
		Psykologi 1	50
		Social omsorg 1	100
		Social omsorg 2	100
		Programfördjupning valbar	100
		Gymnasiearbete/vård- och omsorg specialisering	100

3.9 Beskrivning av vilka ämnen som ska ingå i ett yrkespaket för vårdbiträde

Skolverket lämnar, utöver det aktuella uppdraget, även beskrivning av nytt upplägg för utbildning till vårdbiträde. Myndigheten bedömer att det inte går att föreslå ett innehåll i en undersköterskeexamen eller ett yrkespaket för undersköterskor utan att förhålla sig till den av Kommunal och SKL gjorda överenskommelsen kring utbildning till vårdbiträde. Överenskommelsen är nationellt förankrad. Även Arbetsförmedlingen utgår från överenskommelsen för utbildningen till vårdbiträde i samband med sina upphandlingar av utbildning inom vård och omsorg.

I beskrivningen av yrkespaket för vårdbiträde ligger *svenska 1* eller *svenska som andraspråk 1*. Många arbetsgivare inom vård och omsorg har uttryckt ett starkt önskemål om en mer yrkesinriktad kurs i svenska än kurserna *svenska 1* eller *svenska som andraspråk 1*. Frågan om att eventuellt utveckla en ny svensk kurs, yrkessvenska, kräver dock en vidare utredning som inte ryms inom detta uppdrag.

Yrkespaket vårdbiträde

Nuvarande utformning yrkespaket 800 poäng		Ny utformning yrkespaket 800 poäng	
Ämne	Poäng	Ämne	Poäng
Etik och människans livsvillkor	100	Svenska 1 eller svenska som andraspråk 1	100
Hälsopedagogik	100	Anatomi och fysiologi 1	50
Medicin 1	150	Funktionsförmåga och funktionsnedsättning 1	100
Psykiatri 1	100	Gerontologi och geriatrik	100
Psykologi 1	50	Omvårdnad 1	100
Specialpedagogik 1	100	Psykiatri 1	100
Vård- och omsorgsarbete 1	200	Psykologi 1	50
		Hälso- och sjukvård 1	100
		Social omsorg 1	100

4 Beskrivning av alternativa lösningar för det Skolverket vill uppnå

Ett alternativ som har beaktats i arbetet var att behålla dagens ämnesindelning och endast reglera vad som ska ingå i en undersköterskeexamen utifrån en ökad mängd poäng som blir programgemensamma för både gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Vid en översyn av de befintliga ämnena identifierades dock en mängd överlappningar vad gäller kursinnehåll samt en brist på progression mellan ämnen och kurser. I samråd med olika instanser framkom även att det saknas vissa delar som behöver ingå i en uppdaterad version av vård- och omsorgsutbildning, till exempel områden som geriatrik, it, samhällsbaserad psykiatri och sjukvård. Idag är dessa områden valfria inom ramen för programfördjupningen och vissa av

kurserna väljs i begränsad omfattning. Skolverket gör därför bedömningen att alternativet att behålla dagens ämnes- och kursindelning och endast utöka omfattningen av de programgemensamma kurserna inte skulle lösa behovet av en breddad och fördjupad utbildning i relation till en undersköterskeexamen. Överlappningar skulle kvarstå och vissa områden som till exempel it behandlas i alltför liten utsträckning. Dessutom skulle problemet kring alltför breda ämnen som komplicerar hanteringen av lärarlegitimationsfrågor kvarstå.

I frågor rörande en reglering, certifiering eller legitimering av yrket undersköterska hänvisas helt till utredningen om *Reglering av yrket undersköterska S 2017:07*. Det gäller även frågor som rör validering och bedömning av tidigare utbildningar i relation till Skolverkets förslag på ny utbildning för en undersköterskeexamen.

5 Remissynpunkter som inte redovisas i övrigt i texten

5.1 Reglering av apl

En relativt stor andel av remissinstanserna har påtalat ett behov av en reglering av apl för en undersköterskeexamen. Önskemål om reglering handlar om både vilka delar i respektive kurs som kan apl-förläggas och omfattningen av dessa. Synpunkterna rör även specifikt vuxenutbildningen där det inte finns någon reglering av apl i förordningen om vuxenutbildning.

Frågan om ytterligare reglering av apl rymms enligt myndighetens bedömning inte inom detta uppdrag som enbart gäller vård- och omsorgsutbildning, då det är en generell yrkesutbildningsfråga. Den skulle dock med fördel kunna övervägas i ett större sammanhang.

5.2 Ökad omfattning av innehåll i Skolverkets förslag på nya ämnen

Ett flertal remissinstanser gör bedömningen att omfattningen av utbildningen ökar med Skolverkets förslag. Skolverkets bedömning är att förslagen utgår från behovet av att renodla ämnen, ta bort identifierade onödiga överlappningar mellan ämnen och kurser, tydliggöra progressionen inom ett ämne samt anpassa innehållet till arbetsmarknadens behov. Myndigheten bedömer att ett reviderat förslag är en förutsättning för att kunna erbjuda en relevant vård- och omsorgsutbildning som svarar mot en undersköterskeexamen, de kompetenskrav som Socialstyrelsen har i uppdrag att ta fram samt de synpunkter som företrädare för arbetslivet har framfört.

5.3 Validering av äldre utbildningar

När det gäller frågor som rör validering och bedömning av tidigare utbildningar i relation till Skolverkets förslag på en reviderad utbildning för en undersköterskeexamen ligger detta utanför Skolverkets uppdrag och är en fråga som hanteras av utredningen om *Reglering av yrket undersköterska (S 2017:07)*.

5.4 Kostnaden för förnyade lärarlegitimationer

Frågor om kostnader för att förnya lärarlegitimationer i de föreslagna nya ämnena, i de fall lärare redan har legitimation utifrån dagens ämnen, har ställts till Skolverket i samband med remissen av förslagen. Skolverket vill påtala att det enligt dagens regelverk innebär en kostnad för en kompletterande ansökan om utökad legitimation i de fall ämnen förändras. Skolverket vill peka på möjligheten för regeringen att överväga om den som ansöker om att komplettera sin legitimation i samband med ändringar av ämnen verkligen ska behöva betala avgiften ytterligare en gång.

6 Uppgifter om vilka som berörs av förslagen

Samtliga elever på gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram, vissa elever på introduktionsprogram, de elever som väljer att gå en vuxenutbildning mot en undersköterskeexamen samt de elever som läser ett yrkespaket mot undersköterska eller vårdbiträde berörs av förslagen. Skolverkets förslag kan komma att påverka huvudmän som anordnar utbildningen och även framtida arbetsgivare men då mer i relation till övriga förslag från utredningen om *Reglering av yrket undersköterska (S 2017:07)*.

7 Uppgifter om de bemyndiganden som Skolverkets beslutanderätt grundar sig på

Förutsatt att regeringen genomför föreslagna ändringar i bilaga 1 till gymnasieförordningen samt i förordningen om examensmål för gymnasieskolans nationella program, gör Skolverket bedömningen att myndigheten kommer att kunna meddela följdenliga föreskrifter med stöd av bemyndigandena i 1 kap. 4 § och 4 kap. 1 och 5 §§ gymnasieförordningen, 2 kap. 13 § förordningen om vuxenutbildning samt 2 kap. 27 a § förordningen om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare. Skolverket bedömer vidare att myndigheten kommer att kunna besluta följdenligt enligt 4 kap. 2 § gymnasieförordningen.

8 Uppgifter om vilka kostnadsrämsiga och andra konsekvenser förslagen medför

Skolverket bedömer att de föreslagna ändringarna rymms inom vård- och omsorgsprogrammet 2 500 poäng och då inkluderat både kurser som motsvarar en undersköterskeexamen och de vanligaste behörighetsgivande kurserna som eleverna väljer inom vård- och omsorgsprogrammet. En konsekvens kan dock bli att elever tvingas välja mellan behörighetsgivande kurser och yrkeskurser inom ramen för programfördjupning och individuellt val. Det kan eventuellt leda till att fler elever ansöker om att få läsa utökat program för att få tillgång till grundläggande behörighet, särskild behörighet och yrkeskurser.

Inköp av nya läromedel, anpassning av methodsalar och viss anpassning av informationsmaterial kan innebära en ökad kostnad för huvudmännen.

För vuxenutbildningen innebär beskrivningen en ökad omfattning vad gäller yrkespaketet för undersköterska från dagens 1 500 poäng till 1 600 poäng. Utökningen med 100 poäng bedöms rymmas inom statsbidraget för yrkesvux men kan trots det riskera att få konsekvenser för kommunernas medfinansiering. I övrigt bedömer Skolverket att förslagen medför samma konsekvenser för vuxenutbildningen som för gymnasieskolan när det gäller anpassning av metodsalar och informationsmaterial. Eftersom inköp av läromedel redan idag bekostas av eleverna inom vuxenutbildningen så bedömer inte Skolverket att det medför någon förändring i kostnaden för eleverna.

I en förlängning kommer kommuner och landsting med den föreslagna ändringen av utbildningsinnehållet att få en bättre anpassad utbildning utifrån dagens krav för arbete inom hälso- och sjukvård samt socialtjänst.

Skolverket behöver inom ramen för vuxenutbildningen revidera den så kallade motsvarandelistan (SKOLFS 2011:196) som används när en gymnasieexamen ska utfärdas från komvux och eleven har läst äldre kurser från GY2000.

För lärare som har legitimation i de idag gällande ämnena kan det uppstå en kostnad i samband med ansökan om att få legitimation även i de nya ämnena.

Skolverket bedömer också att vissa implementeringsinsatser för skolhuvudmän kan behövas utifrån förslagen.

9 Ikraftträdande

Vad gäller de förslag Skolverket framför med anledning av regeringsuppdraget bedömer myndigheten att vi, under förutsättning att regeringen fattar erforderliga beslut under 2019, kan meddela föreskrifter i tid för att tillämpas från och med läsåret 2020/21.

Skolverkets samlade bedömning

Skolverkets uppdrag har utgått från de nationella kompetenskrav för undersköterskor som föreslås i betänkandet *Effektiv vård – slutbetänkande av En nationell samordnare för effektivare resursutnyttjande inom hälso- och sjukvården (SOU 2016:2)*. Arbetet har skett i samverkan med Socialstyrelsen i deras uppdrag att ta fram kompetenskrav samt i dialog med utredningen om *Reglering av yrket undersköterska (S 2017:07)* och SKL.

Skolverkets bedömning, efter att ha sammanvägt tillgängliga underlag, är att även om det inte kommer till stånd en reglering av yrket undersköterska och om Socialstyrelsen inte får ett bemyndigande att upprätta kompetenskrav för undersköterskor så kan Skolverkets förslag i denna redovisning ändå beslutas och implementeras. Då som ett led i en av Skolverket identifierad nödvändig revidering av programmet utifrån de utbildnings- och kompetenskrav som ställs på en undersköterska i dagens arbetsliv.